ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

10 ДИНАРА 1952

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

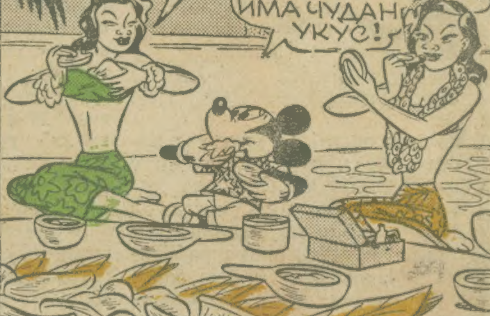
Година XVI — Број 119 — Субота, 10 април 1954

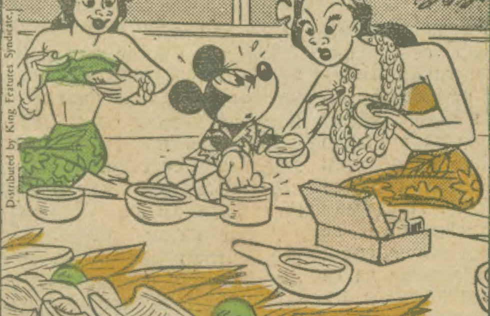
Мики трага за Мула-лом

МИКИ УПОЗНАЈЕ ХАВАЈЕ

9

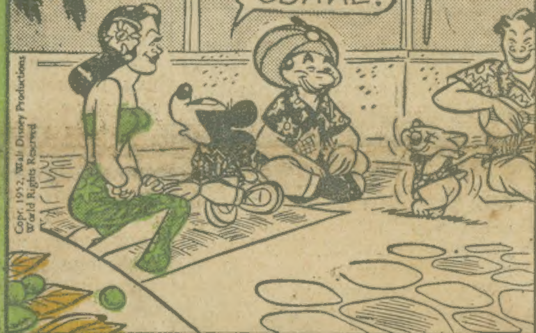

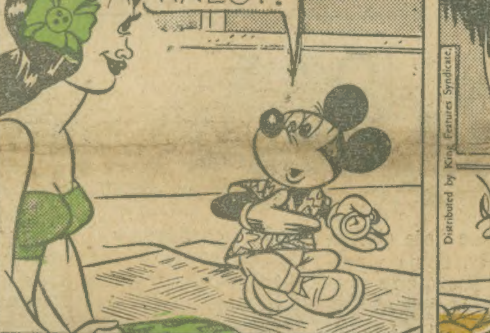

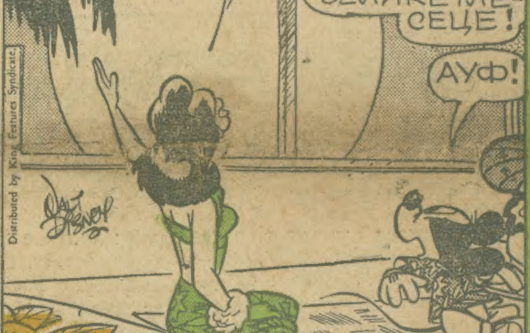

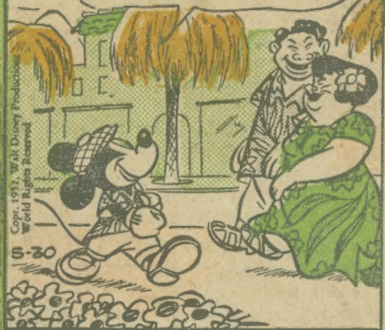

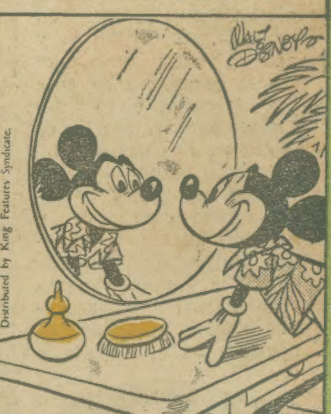

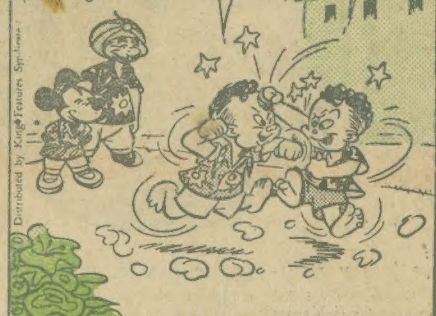

Б. Е. ИРИ

Долина плаве магле

(8)

Збуњени и као изгубљени, шпански конквистадори и њихови следбеници из четири разна века разговарали су неко време полугласно, а затим су, сатрвени умором, заспали као заклани.

Док су Ален и Кервуд шапатом разговарали о свом положају, Аленов отац изгледао је као смрвљен тежином стварности у коју није могао да верује. Говорио је веома мало. Квето је седео мирно, наизглед потпуно помирен са судбином. Но, кад је чуо Кервудов предлог да поново покушају бекство чим месец зађе, његове очи су заблистале. Алетха, погружена и очајна, седела је поред брата који је изгледао као скамењен. Обоје су ћутали. За њих двоје вишевековни сан у плавој магли био је само кратак прекид у страшном робовању.

При уласку у зграду, Кервуд је за себе и своје другове изабрао место поред отворених врата. Кад је било око поноћи, они су се тихо искрали и изишли на улицу. На Аленово чуђење, нигде у близини није било ниједног стражара. Пут је био слободан. Али, баш то је и било најсумњивије, јер је могло да значи само једно: да су Дванаесторица сигурни да им преко ноћи нико не може побећи.

С Кервудом на челу пошли су према падини, опрезно и полако, држећи се што су могли више у сенци зграда. Кад су заобишли и последњу зграду, схватили су зашто су их преконоћ оставили без стражара: млаз блештаве светлости обасјавао је падину у целој њеној ширини. Тај светли појас био је висок тридесетак метара. Изнад њега био је мркли мрак и — слобода. Али, преко њега нико живи не би могао да пређе а да не буде примећен.

Таман је Кервуд хтео да предложи да упркос осветљеном појасу покушају да побегну, кад је испред себе угледао, још заштићене тамом, неколицину људи који су баујали према падини. На мисао да искористе ноћ и да побегну из долине, нису дошли само они. Неколико одважнијих конквистадора такође су се извукли из зграде у којој су сви заједно спавали да би покушали да се дочепају слободе. Опрезно као мачке, Шпанци су допузали до ивице осветљеног појаса, а затим су, нагло се раздвојивши један од другога, потрчали уз падину. Трчали су брзо, као прогоњени јелени, иако су имали на себи тешке металне оклопе.

Наједном, без икаквог шума, нешто је полетело са високе куле из средине града. Бегунац који је био највише одмакао изненада је стао, скупио се и претворивши се у нешто црно — пао. Није прошло ни две секунде а иста судбина стигла је и остале. Последњи од бегунаца, видећи шта се догађа с његовим друговима, потрчао је назад, вичући да се предаје. Али, узалуд. Пре но што је успео да начини неколико скокова и он се срушио.

Мртву тишину испуњену страхом и задахом угљенисаних тела прва је нарушила Алетха.

— Исто као што је некад било. Немогућно је побећи, јер... — шапутала је она Алену.

— Чекајте, — прекиде је Кервуд ужурбано. — На другој страни... отвор који смо помоћу динамита начинили на каменом зиду... кроз који је истекла плава магла. Можда они нису... — И он потрча према другом крају долине, а за њим и остали. Но, кад су стигли до последњих градских кућа видели су да је не само отвор, већ и читав простор испред њега осветљен јаком светлошћу која је долазила с куле.

Погнутих глава и без речи вратили су се у зграду коју су напустили с толико наде. Тек тада им је постало потпуно јасно колико ће бити тешка борба с Дванаесторицом, који су били не само јаки, већ и ђаволски предострожни. Два часа спавања, колико им је остало до јутра, били су испуњени мучним сновима, а још пре но што је зора сванула појавили су се стражари с бичевима.

Тај дан био је као најстрашнија мора. Бичеви надзорника често су се спуштали на њихова погнута леђа и већ два часа после почетка рада кроз каменолом се тетурало бар двадесетак људи с телима потпуно ишараним од удараца.

Један витак, мршав Француз, готово још дечак, пао је од претераног напора и врућине. Његовог пријатеља који је, видевши то, притрчао и клекнуо поред њега желећи да му помогне, стражар је отерао ударцима бича. Тако је несрећни младић био остављен да лагано умире под жарким сунчевим зрацима.

Преподневни часови протицали су споро. Тек у подне рад је прекинут, и то за свега десет минута. Па ипак, и тај кратки одмор био је више него довољан да преморени и изгладнели људи поједу оно мало хлеба што су им разделили и да попију пола лончета воде, колико је сваки од њих добио. Жваћући лагано свој последњи залогај, Ален се питао како је иједан од Алетхиних сународника успео да оста не жив ако је поступак према њима и у прошлости био такав. Чак и чињеница да је у долини постојало неколико врста робова, и да су се ови у каменолому налазили на дну тих лествица, није могла да буде одговор на Аленово питање. Поступак према робовима у каменолому био је нарочито свиреп. Ту су довођене новајлије, да би им још у самом почетку сломили достојанство и угушили у њима помисао на отпор. Тек кад би ово било постигнуто, пребацивали су их у град на друге послове.

Читавог дана Кервуд се трудио да остане у Алетхиној близини и да увек, кад год му је то било могућно, узме на себе један део њеног посла. А кад је једном бич зафијукао изнад девојчиних погнутих леђа, он је подметнуо своја. Због тога је, као казну, добио још три ударца. Док се кожно ремење усецало у његову од сунца опечену кожу, на лицу му се није покренуо ниједан мишић, али су му очи заблистале хладним сјајем мржње и освете. Наставио је да ради чврсто стежући вилице, док, изненада, у каменолому није завладала неуобичајена тишина.

Исправивши се, видео је да су све главе, чак и главе стражара с бичевима, биле дигнуте увис. Изнад града, потпуно бешумно, кружио је велики ваздушни брод. Начинивши неколико кругова, прелетео је изнад каменолома, а затим се великом брзином упутио према северу.

— Мотори који користе гравитациону силу, — задивљено прошапта Ален. Знање ове Дванаесторице заиста заслужује дивљење. Кад бисмо ми, савремени научници, располагали оваквим моторима...

— Горко жалим што у плаву маглу нисмо најпре бацили неколико сандука динамита и тек после тога приступили минирању зида, — прогунђа Кервуд и пресече Аленово одушевљење.

Бичеви су поново зафијукали и они наставише рад, од кога им је, како им се чинило, пуцала кичма. Касно по подне, непосредно пошто се ваздушни брод вратио са свог тајанственог лета, један од стражара приближио се Алетхи и рекао јој нешто, показујући притом на остале чланове њихове групе.

— Рамон је наредио да нас одведу к њему, — рече она Кервуду, који се, готово у истом тренутку кад и стражар, нашао уз њу.

V

Одвели су их у град и увели у једну зграду, у чијој је унутрашњости, упркос страховитој запари напољу, владала пријатна свежина. У једној соби, чији је под био од чистог злата, и коју су красиле уметнички израђене златне статуете, седео је Рамон одевен у широку тунику од лаког материјала. У његовим очима блистао је необичан сјај, сличан ономе који се понекад виђа у очима лудака. Његов поглед, пун презира и охолости, дуго је лутао по лицима његових дојучерашњих другова. У одаји се налазила само једна столица, она на којој је Рамон седео.

— Робови! — поздрави их он подругљиво.

— Боље је бити и роб но одвратна удворица, — готово заурла Кервуд.

И не обзирући се на његову упадицу, Рамон настави:

— Испричаћу вам све што сам дознао о златокосом народу, како бисте могли закључити да каквих ће се висина испети једнога дана Рамон Хернандо. Они претстављају изданке једне цивилизације која је поседовала науку много савршенију но што је данашња. Имао сам прилично муке, јер моје знање латинског није тако савршено као твоје, сењор Алене, — додаде он потсмешљиво, — али сам ипак успео да сазнам понешто из њихове историје.

Заборавивши потпуно на положај у коме су се налазили он и његови другови, Ален се жудно наже напред да не пропусти ниједну Рамонову реч.

— Њихово царство било је на врхунцу моћи, расцвата и благостања пре неких петнаест хиљада година, — настави Рамон. — Они су живели на једном огромном острву, или ако хоћете континенту, које је нама познато из старих легенди под именом Атлантида.

— Атлантида! — једва чујно прошапта Ален, климнувши главом, као да је то што је чуо била само потврда онога што је већ наслућивао. — Али, зашто су дошли овамо?... И откуд плава магла?

— Слушајте само даље. Пет хиљада година Атлантида је била богата и моћна и тада је, на њену несрећу, одбила да прими за вође и неограничене господаре Дванаесторицу. А они су били њени најбољи научници. Због завере коју су склопили да би се докопали власти, протерали су их из земље. Тада су они дошли у ову долину, подигли град и, што је било веома мудро, довели су на превару, или просто довукли, неколико стотина својих суграђана, од којих су начинили робове. Подизање града у долини није био лак посао и за то им је било потребно неколико година. Нису ми познате све појединости о њиховом животу и напорима у новој постојбини. Кад је све било готово, они су уништили Атлантиду. Ја сматрам да је то била потпуно оправдана освета.

(Наставиће се)

Чудесан рад органа за варење

Рад органа за варење спада међу највећа „чуда" у људском организму. Они су изванредно отпорни и обављају тако сложене радње да човек то једва може да схвати. Желудац је у стању да за свега неколико минута изврши радње за које би у лабораторији било потребно више часова, кад би се тамо уопште могле извршити.

Лазаро Спаланцани био је први научник који је, у 18 веку, унео нешто светлости у проблем варења. Он је начинио један мајушан дрвени кавез у који је ставио неколико комадића меса и, привезавши га за конац, прогутао га је. С времена на време, он је кавез извлачио напоље да би установио како се месо мало помало раствара у желуцу.

Прошлог столећа, један амерички војни лекар, др Вилијам Бомон успео је да непосредно прати рад човечјег желуца захваљујући необичном рањавању једног канадског ловца, на чијем је желуцу остао отвор. Пуних осам година др Бомон је вршио свакодневна испитивања, после којих је створио прву темељнију теорију о варењу.

Па ипак, до подробнијег сазнања о раду овог органа дошло се тек недавно, захваљујући усавршавању дејства радиоактивних изотопа и напретку биолошке хемије. Да би до тога дошло, ваљало је направити читаву једну сложену машинерију: лоптице које се, пошто се прогутају, шире у желуцу и бележе различите реакције у њему; осетљиве електричне инструменте који бележе стезање желудачних мишића; мале кутлице које омогућују да се прати варење и пут хране итд. Укратко, научници су за последњих десет година много више дознали о варењу но за сва ранија времена.

Варење почиње још у устима, захваљујући састојцима који се налазе у пљувачки. Кромпир и хлебни скроб, такви какви су, неупотребљиви су за наш организам. Они се морају претходно претворити у шећер. Један део излучене пљувачке има задатак да почне то претварање скроба у шећер. Да бисмо се у то уверили, не треба дуже од једног минута да жваћемо комадић хлеба па да осетимо како он већ у устима почиње да слади.

Чим се храна прогута, све се развија много брже. Премештајући је по усној дупљи, језик храну потискује у ждрело, меко непце се подиже, затварајући носне отворе, док се поклопац над душником спушта, штитећи пролазе кроз које се плућа снабдевају ваздухом. Пошто савлада све ове препреке, храна пролази кроз једњак, који је дуг око 25 сантиметара. Она се спушта ка желуцу потискивана грчењем мишића, што личи на кретање црва. Занимљиво је да је утицај Земљине теже на то спуштање хране незнатан. Човек је у стању да гута храну чак и онда кад је окренут главом надоле.

Желудац има запремину један до један и по литар. На њему леже многобројне дужности, међу којима су и гњечење и претварање хране у течност. Желудац је истовремено и орган за лучење, који располаже са око 35 милиона жлезда. Поред сиришта, које кисели попијено млеко да би се лакше сварило, он лучи и сону киселину и пепсин, који служе за варење беланчевина. Занимљиво је да желудац, који је и сам састављен од беланчевина, не може да вари сам себе јер је желудачни зид заштићен једном слузи коју луче желудачне жлезде.

Вода и друге течности само пролазе кроз желудац, обична каша може да се у њему задржи највише два до три часа, док се обилан обед задржава и до шест часова. Највећу активност желудац достиже два часа после обеда.

Међутим, овај мирни и стрпљиви орган изложен је грубим поступцима с наше стране: ми га често оптерећујемо сувише обилним обедима, тешко сварљивом храном и жестоким пићима. Онога тренутка кад његов рад постане јако отежан, затвори се вентил који се налази у доњем делу једњака. Тада храна нагомилана изнад овог вентила изазива у нама осећај који називамо „претовареношћу стомака". Кад заврши варење, желудац почиње да избацује лоптице хране кроз доњи отвор, који има облик грлића.

Једно од „чуда" у људском организму претставља и танко црево. Иако је оно неопходно за човечји живот, оператори га понекад, у случају болести, скрате готово на половину. Оно је иначе дугачко између шест и девет метара. Танко црево такође врши двоструку улогу: механичку и хемиску. Његова кружна влакна стежу храну, ситнећи је, како би олакшали њено непрестано мешање.

Кад би унутрашњост танког црева била глатка, имала би површину од само пола квадратног метра, што би било недовољно да се упије потребна количина хранљивих састојака. Али, та површина је неравна — набрана и начичкана са отприлике пет милиона пијавки — што повећава њену површину на десет квадратних метара. Да обед прође кроз танко црево потребно је три до четири часа. Узимајући у обзир време задржавања хране у свим органима за варење, може се рећи да, док ручамо, наше танко црево тек завршава рад на „обради" нашег доручка.

Храна се у танком цреву раставља на саставне делове. Њу упијају пијавке и тако одлази у крв. Крв пролази кроз све органе нашег тела, носећи им стално нову храну. Најзанимљивије је то да сваки орган узима из крви само оно што је њему потребно.

Варење се завршава радом дебелог црева, које углавном одузима течност талогу који преостане после варења. Тај талог не садржи никакве корисне састојке, јер су органи покупили све што им је било потребно.

Да би се човек у току живота што боље осећао, треба стално да води рачуна о својим органима за варење. Јер, колико ми о њима водимо рачуна, толико и они нас служе.

Кад возова није било...

У старо доба па све до оног времена када су нашим путевима почела да тандрчу рабаџиска кола главно превозно средство, нека врста „живе железнице", биле су кириџије, остаци средњовековног саобраћаја. Једино су они могли да пролазе оним козјим стазама, раскаљаним путевима и разривеним друмовима. Кириџије су се задржале до последње две-три деценије, а њихових остатака, веома бледих, има и сад у забитим и беспутним крајевима.

У једној кириџиској поворци учествовало је по неколико десетина људи и коња. Старешина кириџија називао се крамар. Његова дужност била је да организује посао и да уреди све друго што је потребно да би се постигао што бољи успех. Био је обученији и дотеранији него његови другови. Он се бринуо да изглади све несугласице ако би до њих дошло међу кириџијама, да на време нађе коначиште и храну. Саме кириџије били су снажни и издржљиви људи, такође добро одевени и опремљени свим другим што је било потребно за дуга и напорна путовања.

Коњ-предводник кириџиских коња звао се калауз. Био је увек мање натоварен. О врату му је висила бронза (звоно). Знао је добро где треба скренути, где стати и одморити се итд.

Кириџија је било у многим нашим крајевима. Они су извозили разноврсну робу из једног краја, а допремали ону која је била потребна. Путовали су до Солуна, Дубровника, Сарајева и других важнијих трговачких центара и преносили: кајмак, ракију, зејтин, сир, вино, катран, јабуке, колонијалну робу итд.

Пре педесет година у ужичком, моравичком и студеничком крају било је 277 кириџија који су имали 545 коња. Само у току једне године они су пренели око 160 хиљада килограма робе.

Кириџилук је почео да ишчезава појавом рабаџија, а поготову када су изграђене железничке пруге кроз некадашње караванске крајеве, у којима је звиждук сирене на локомотиви заменио промукли и слаби звук бронзе на коњу-калаузу.

ГОСПОДАРИЦА ПУСТИЊСКИХ НОЋИ

Пре много година — тако прича једна древна индијанска легенда — живела је добра старица која је целог свог живота желела да бар један једини дан буде лепа. Јер, добра бака била је необично ружна. Кад се већ приближило време да ружна, погурена старица, која је увек и свима чинила само добра, одложи своје животно бреме, Велики Дух, дирнут њеном добротом, услишио јој је жељу. Он је додирнуо њене наборане руке, тако сличне осушеним гранама, и на местима додира појавили су се нежни пупољци, који су се развили у дивне, мирисне цветове.

Отада па све до данас, мала, погурена старица претвара се једном годишње у дивни ноћни цвет, чији мирис испуњава индијанске пустиње. И она, која је целог живота носила у срцу чежњу за лепотом, постаје, додуше само за једну ноћ, краљица кактуса и осталог пустињског цвећа.

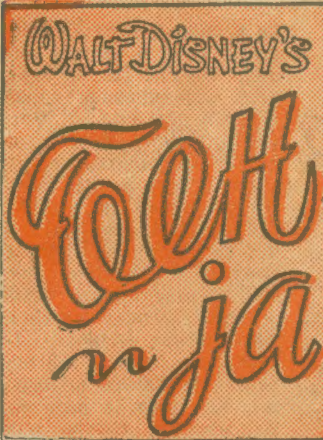

У сушним, пешчаним пределима Јужне Америке расте неугледно, суво, тамносмеђе трновито жбуње, тако слично набораним рукама погурене старице из индијанске легенде. Путник који се нађе у пустињи запазиће га само због његове ружноће. А тада, сасвим изненада, једне летње вечери појави се на сувом шибу нежан бео пупољак. И уколико ноћ више овладава, пупољак постаје све већи. Негде око поноћи он се отвара и развија сјајне беле латице. Целе ноћи цвет расте, шири се и постаје све лепши. На један час пред свитање он је на врхунцу свог сјаја и лепоте. Али, чим први сунчеви зраци падну на цвет, он, као сањиво дете, обори своју лепу, белу главу и латице почињу да се затварају. А кад сунце буде на зениту, цвет је већ потпуно затворен.

Свакога лета, крајем месеца јуна, многи ботаничари и љубитељи цвећа одлазе у пустиње Јужне Америке да би посматрали краткотрајну владавину „господарице пустињских ноћи". Пупољак се развија и отвара, цвет расте и затим вене, на очиглед задивљених гледалаца. Кад је у пуном процвату, он је висок 25 сантиметара, а бели круг који образују његове латице има 15 сантиметара у пречнику. Крунични листићи потпуно су бели, меки и глатки, док чашица изгледа као да је преко њене белине пажљива рука сликара начинила неколико једва приметних потеза кичицом замоченом у плаву и ружичасту боју.

Чак и за време највећих суша „господарица пустињских ноћи" никад не изневери своје „поданике". Она увек процвета. На једној биљци, без обзира колико она има пупољака, у току једне ноћи отвара се само један цвет. Његов мирис толико је јак да се осећа на неколико стотина метара унаоколо.

Крајем јуна и почетком јула, у време кад цвета „господарица пустињских ноћи", Индијанци приређују велике свечаности. Тада, седећи поред ватре која осветљава ноћну таму испуњену мирисом белог цвета, мајке причају својој деци о старој, доброј и ружној баки која се једном годишње претвара у прекрасан бео цвет.

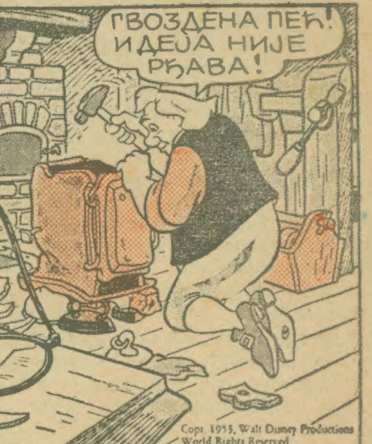

КРОЗ ЖИВОТ И ШКОЛУ

АЛУМИНИЈУМ

Недалеко од Марсеја, у Јужној Француској, налази се омање село Ле Бо. У прошлости су у њему живели витезови истога имена, који су били познати због борби и свађа са суседима, као и сви други витезови оних времена. Али, њих је одавно нестало и свак их је већ заборавио, а њихово село наставило је и даље мирно да живи.

Једнога дана 1821 године научници су у селу Ле Бо пронашли руду, која је по њему добила име боксит. Захваљујући бокситу, ово село постало је чувено у целом свету, јер су људи убрзо увидели какве све користи могу имати од ове руде. Боксит је доцније пронађен код Бохињске Бистрице, па је назван вохајнитом (по немачком називу овог места). Године 1847 пронађен је и код села Кљака, у околини Дрниша, у Далмацији, па је по том селу назван кљакитом.

Значај боксита је у томе што у њему има алуминијума, који називају и глиненим сребром. Алуминијум се у природи налази и у другим спојевима, а не само у бокситу. Тако га има у иловачи, каолину, корунду итд. После кисеоника и силицијума, он је најраширенији елеменат на земљи. Рачуна се да у спољашњем делу земљине коре, у дебљини од око 16 километара, има око 8% алуминијума у разним спојевима. Готово пуних тридесет година после проналаска боксита хемичари су улагали велике напоре да из њега добију алуминијум. Тек 1850 године пошло је за руком Французу Девију да у већим количинама почне производити алуминијум из боксита, па га је приказао и на Светској изложби која је одржана у Паризу 1855 године.

Хемиски знак за алуминијум јесте Al. Атомска тежина му је 26,97. Чист алуминијум је бео као сребро. Ако је мање чист, онда је плавкаст. Он се топи на 658 степени Целзијусових и одмах испод тачке топљења постаје мекан. Иначе, алуминијум је веома кован и тегљив, а добија се електролизом у великим електричним пећима. Он кључа на температури од 1800 степени Целзијусових. Упола је слабији спроводник топлоте од бакра, али је двапут бољи од меког челика. Посуда од алуминијума теже се загреје него посуда од бакра и гвожђа, али се теже и охлади.

Алуминијум је веома добар спроводник електрицитета, али је у том погледу за 60 од сто слабији од бакра, а четири пута бољи од гвожђа. Он може да се ваља у танке жице и листиће. Што је чистији, то је отпорнији. На ваздуху губи сјај, јер се покрива танким слојем оксида. Дестилисана вода и кишница не делују на алуминијум. Исто тако на њега не делују: млеко, воћни сокови, винска киселина, пиво итд. Ако се алуминијуму додају мање количине бакра, цинка, калаја, мангана, магнезијума, гвожђа и никла, онда се његова механичка својства побољшавају и он постаје отпорнији. Први познаваоци алуминијума нису знали за сва његова добра својства, јер тада нису постојали конструктори авиона и аутомобила. Сем тога, производња алуминијума из боксита у то доба била је врло скупа. Цена једног килограма алуминијума готово се приближавала цени једног килограма злата.

Употреба алуминијума и његових легура веома је широка и разноврсна. Тако се они употребљавају за израду авиона, железничких вагона, аутомобила и других возила, за електричне водове, за делове разних апарата и мотора, за посуђе, за разне потребе у грађевинарству итд.

За добијање алуминијума из боксита потребне су велике количине електричне енергије, па онда није ни чудо што се фабрике алуминијума обично налазе крај великих река и водопада, као што је случај, например, у Америци где се велике фабрике алуминијума налазе у близини Нијагариних водопада.

Земље најбогатије бокситом су: Француска, Канада, Југославија, САД, Русија, Златна Обала, Гујана, Мађарска, Родезија, Мароко, Мадагаскар итд.

КАКАВ ЈЕ ТО СИЗИФОВ ПОСАО?

По старој грчкој митологији Сизиф је био отац Одисеја и оснивач и краљ Ефире, доцније Коринта. Он је био познат као препреден и веома грамзљив човек. Зато што је одавао тајне богова, морао је за казну у подземном свету вечито ваљати огроман камен

узбрдо, али, баш кад би га догурао до врха, камен би се опет скотрљао назад, па је Сизиф морао да почиње изнова. Отуд Сизифов посао значи узалудан, бесциљан посао.

☆

ЕЛМСКА ВАТРА

Елмском ватром називају се праменови светлости који се при јакој непогоди у ваздуху и при снежним вејавицама појављују на шиљцима громобрана, катарки, торњева, на врховима дрвећа и уопште високих предмета. Они су последица електрицитета што излази из тих шиљака. Тај назив добила је по томе што су правоверни сицилијански морнари за време буре позивали у помоћ светога Елма. Ова ватра била је позната и народима Старог века и звали су је по Зевсовим синовима Кастору и Полуксу кад би се појавила два пламена, или по имену њихове сестре Хелене, Хеленина ватра, ако би се појавио само један пламен.

☆

ГАНДАХАРА

Гандахара је врста индискобудистичке уметности која је негована, под грчким утицајем, од 1 до 4 века наше ере у индиској кнежевини Гандахари, па је по имену те кнежевине тако и названа. Приказивање Буде и легенди о њему у гандахара-уметности знатно је утицало на будистичку уметност Кине, Јапана и Тибета.

☆

ШТА ЈЕ МЕХАНИКА?

Механика је део физике и бави се проучавањем појава кретања, тј. законима, силама и помоћним средствима који изазивају кретање и равнотежу тела. Она је наука о кретању и равнотежи, а дели се на статику, хидростатику, динамику, хидро-динамику, хидраулику и др.

☆

ПИНАКОТЕКА

Пинакотека је била сликама украшена просторија у атинским Пропилејама. Код Римљана то је била просторија са сликама, а данас значи збирку слика, дворану са уметничким сликама и слично.

Земља пустоши с великим приходима

На крајњем југу Индиског Океана, у близини антарктичког круга, налази се Кергелански Архипелаг и три велика усамљена острва: Амстердам, Св. Павле и Крозе. Нарочито Кергелански Архипелаг, који се састоји од 300 острва и острваца, одликује се неплодном земљом. Али зато воде око ових неплодних обала обилују читавим благом. Из њих се сваке године извлаче товари рибе, ракова и других морских становника, чија вредност премашује стотине милиона динара.

Док је на нашој планети још било „ничије“ земље, велике и јаке државе отимале су се која ће да присвоји што више нових области. Године 1772 француски гроф Кергелан открио је овај велики архипелаг и описао га као крајњу тачку неког континента. Две године доцније, енглески морепловац и истраживач Џемс Кук наишао је на иста острва, али је одмах закључио да новооткривена земља није врх континента, већ архипелаг. У свом извештају Кук је том приликом написао: „Узимајући у обзир неплодност која овде царује, земљи би најбоље одговарао назив „Острва пустоши“. Но, како нисам рад да господину Кергелану преузмем славу за његово откриће, ја ћу ову територију убудуће звати Кергеланова Земља“.

Од 1850, кад је званично проглашен француском територијом, архипелаг су прижељкивале Сједињене Америчке Државе, Аустралија и Јужноафричка Унија. Постоје два разлога због којих су оне бациле око на кергеланску пустош: први се састоји у стратегиском значају ових острва, а други у њиховом богатству.

Оскудно биље и обиље животиња карактеришу ову област на крајњем југу Индиског Океана. „Престоница“ Кергеланских Острва састоји се од двадесетак барака у којима живи једва тридесет душа, али становника ових вода има на милионе.

Око Светог Павла и Амстердама, који леже нешто северније, море кипти од разних риба и ракова, а око Кергеланских Острва, чија је вода хладнија, налазе уточиште морски сисари, као што су морски слон и морски леопард. Рачуна се да број морских слонова у овим водама прелази 200.000. Неки од њих имају у дужину и по шест метара, а средњи, који могу бити дугачки четири метра, тешки су обично 2.000 килограма.

На Кергеланским Острвима не живе исте животиње као на Амстердаму, Св. Павлу и Крозеу. Поред неких глодара, на Амстердаму живе велика крда говеда, која су у тако дивљем стању да људи увек морају да носе оружје за одбрану од њих. Као и свуда где немају непријатеља, тако се и на Кергеланским Острвима зечеви брзо множе, уништавајући и онако оскудни биљни свет. Међутим, ни говеда ни зечеви нису староседеоци ових острва. Они су овамо дошли у току последњих векова као бродоломници са многих бродова.

Пингвини су, ипак, најмногобројнији становници овог каменитог тла. Има и доста птица, међу којима се истиче албатрос, чији распон крила може да изнесе и до три и по метра.

Једини људи на острвима јесу научници. Научне експедиције, које се од 1949 године стално смењују, испитују метеоролошке прилике у овој области, проучавају дубину и састав воде, распростирање радио-таласа, кретање топлих и хладних водених струја, прикупљају разне геолошке податке. Саграђена је и сеизмолошка станица.

Обиље морских алги које се користе за исхрану људи и стоке, као и обиље риба, ракова, морских слонова и леопарда претставља највеће богатство ових острва најближих Јужном Полу. Са њих се сваке године извезе 200.000 килограма рибе и четири пута толико ракова. Но, највеће приходе даје прерада уловљених морских слонова. У току читавог једног столећа они су немилице уништавани, иако су ловци строго водили рачуна да један другом не одају тајну где се налазе ловишта. И данас се још прича о норвешком конзулу у Мелбурну који је 1897 године продао 52.000 килограма зејтина добијеног од 900 морских слонова. Године 1928 само бродом „Лозер“ превезено је 200.000 килограма уља. Као што је познато, уље од морских сисара одликује се двоструком вредношћу: лако се вари и не може да се ужегне. Сем тога, уље добијено од џигерице морских слонова необично је богато витаминима. Њихово месо, заједно с костима, меље се, суши и претвара у прах којим се ђубре њиве, или се ставља у храну животиња ради бољег товљења.

Немилосрдно тамањење животиња у овој области трајало је све до пре тридесетак година, кад је тачно одређено до које се мере оне могу ловити. У извесним деловима Кергеланског Архипелага лов је забрањен, а 1924 године острва су проглашена националним парком. Но, и поред ограничења лова, ова „острва пустоши“, како их је назвао Џемс Кук, дају Француској велике приходе, а од 1949 године користе и у научне сврхе.

Данте и сазвежђе Јужни Крст

Као што је на нашем небу најупадљивије сазвежђе Велики Медвед, које свако добро познаје, тако је на јужном небу сазвежђе које се зове Јужни Крст. Њега образују четири веома сјајне звезде распоређене у виду крста. Јужни Крст не може се видети из Европе, па ни из северних области Африке које су некад биле приступачне европским путницима. Стога се за ово сазвежђе сазнало тек онда кад су се смели морепловци отиснули на пучину Атлантског Океана, тражећи нове путеве за Индију.

Од свих сазвежђа јужног неба, Јужни Крст био је први запажен, а ускоро је добио и своје име. О њему говори чувени морепловац Америго Веспучи, још 1501 године, али га не назива крстом, већ ромбом. Четрнаест година доцније, Флорентинац Андрија Корсали назвао га је „Величанственим Крстом“. О њему говори и Пигафета, који је пратио Магелана на његовом путовању око света.

Но, од свега је најзанимљивије то што о овим звездама говори један песник који их никад није видео, и то много пре него што су за њих сазнали европски морепловци. Тај песник био је Данте. Он је умро 1321, а у својој „Божанственој комедији“ помиње ове четири звезде у близини Јужног Пола.

У овом свом спеву Данте описује како је сишао у подземље и под вођством песника Вергилија прошао цео пакао и дошао до средишта земље. Дотле су силазили, а онда се обрнуше наопако и почеше да се пењу. Вергилије је објаснио Дантеу да је то стога што су дошли у средиште теже. После дугог пењања, оба песника кроз округлу рупу изиђоше на површину земље, где опет угледаше звездано небо, пошто су се нашли на супротној, јужној земљиној полулопти. И тада је Данте угледао четири звезде, које су дотле, како он каже, видели само први људи. Зато се, мислећи на овај део Дантеовог

спева, и Америго Веспучи хвали да је на свом трећем путовању видео звезде које су само први људи могли видети.

Било је доста нагађања око тога откуд је Данте знао за ове четири звезде. Оне су се, истина, налазиле у неким каталозима звезда, па и у Птоломејевом, али да је песник за ово знао он би знао и за њихов распоред, те би их свакако и сам назвао крстом. Овако, највероватније је да је он само нагађао да оне постоје. Овде се, дакле, ради о случајном открићу, каквих је, иначе, доста било у науци. Сличан пример за то узећемо опет из астрономије.

Планета Марс има два сателита. Они су откривени тек 1877, јер су толико мали да се дотадањим оптичким инструментима нису могли видети. Међутим, два и по века пре тога чувени астроном Кеплер говорио је да Марс мора имати два сателита. Још даље је отишао енглески књижевник Свифт, који 1720 године у делу „Гуливер у земљи Лилипутанаца“ вели како су становници ове земље бољи астрономи од наших, па су открили да Марс има два сателита. Он чак тврди да је први удаљен од планете за три, а други за пет њених пречника, као и да први обиђе око Марса за десет часова, а други за 21 час. Данас знамо да је први сателит удаљен од Марса за један и по пречник планете, а други за три и по, а да око Марса обиђу за осам, односно тридесет часова. Као што се види, и у томе Свифт није много погрешио, мада ни по чему није могао знати да ови сателити уопште постоје. Осим Кеплера и Свифта, и Волтер је, 1750, писао да Марс мора имати два сателита, јер их је толико потребно да би осветљавали Марс у току ноћи, пошто је ова планета много даља од Сунца него Земља.

МАЛЕ ЗАНИМЉИВОСТИ

БЛАГОДЕТИ МОРА — У КУЋИ

Према једном стручном часопису, француски научник Монсо успео је да добије из свежих морских алги течност која претставља ћеличну плазму. Она је богата разним минералима и другим састојцима морске воде, као што су: магнезијум, калцијум, поташа, силицијум, бакар, јод итд. Научник тврди да се, захваљујући овом екстракту, у свакој кући могу имати благодети морске воде, што ће бити од користи нарочито за нежнију децу, па и за одрасле особе.

НЕОБИЧНО ТАКМИЧЕЊЕ У ЛЕТЕЊУ

У француском граду Сент-Етјену одржаће се у септембру ове године такмичење „летећих људи“, тј. пилота који на свом телу имају причвршћену направу за летење сличну хеликоптеру. Утврђено је више такмичарских група, које се разликују једна од друге не само по тежини апарата, већ и према томе да ли се он

налази на леђима пилота, или припада каквом другом систему.

МЕЂУПЛАНЕТАРНИ ЧАСОВНИК

Људи који путују, например, из Београда за Париз дотераће свој часовник чим из наше зоне пређу у зону „западноевропског времена“. Међутим, будући васионски путници кад стигну на Марс наћи ће се пред много сложенијим проблемима. Дан на Марсу нема исту дужину као на Земљи, па људи лако могу изгубити појам о нашем времену: неће знати колико је „земаљских“ дана протекло откако су кренули на пут. За њих је др Левит, директор Филаделфиског планетаријума, начинио нарочити „међупланетарни часовник“, који на свом мањем бројчанику показује време (часове, дане, месеце и године) које важи на Земљи, а на већем временска раздобља која се односе на Марс. Др. Левит тврди да ниједна експедиција неће моћи да крене на пут без његовог часовника. Проналазак је свакако занимљив, само је питање када ће доћи дан да се он и практично примени.

ПОВЕЉА ЗА ЖИВОТИЊЕ

Светска лига за заштиту животиња недавно је објавила повељу о правима над животињама. Дванаест њених чланова прописују какви односи треба да постоје између човека и животиња, закључујући да људи, као њихови заштитници, немају право да са животињама рђаво поступају. Повељи је придодат и један пројект закона који ће се предложити на усвајање владама појединих држава. У свом последњем годишњем извештају, лига за заштиту животиња обавестила је чланове да је постигла два значајна успеха: забрану борбе с биковима у Алжиру и Јапану и забрану употребе паса за чишћење канализационих цеви у Ници.

Откуд назив — ПЕТПАРАЧКА ШТАМПА

Првог јула 1889 године Београђани су били сведоци једног необичног призора. Преко Теразија трчали су дечаци и викали:

— Новине! Новине!

У историји штампе у Србији то је био први случај да се новине продају преко колпортера, гласним рекламирањем листова. Отада па до данас, за ових 65 година, продавци новина пронели су на својим рукама преко Теразија хиљаде тона листова, који су продавани под разним насловима.

Ову новину донео је у Србију Пера Тодоровић, познат новинар с краја прошлог века. Он је под старост ставио своје перо у службу тадањем обреновићком двору, али је у организацији и развитку штампе имао заслуга.

До јула 1889 новине су се у Србији могле добијати само преко поште. Претплатници су упућивали утврђену цену редакцијама листова, које су им новине достављале преко поштоноша. Пери Тодоровићу, као власнику листа који је излазио сваки дан, ово је био спор пут за дотурање листа читаоцима. Како је у иностранству већ имао прилике да види продају преко колпортера, он је ту новину, после извесних припрема, увео у Београду. Његов лист у броју од 1 јула 1889 године објавио је о томе следећу вест:

„Од првог јула укидамо претплату за Београд. Наш лист добијаће се од сада само куповањем на број. Да би лист био што доступнији штованој читалачкој публици и да би га наши дојакошњи штовани претплатници могли и убудуће уредно набављати, постарали смо се у два правца:

1) Предаћемо нашим продавцима сва имена свију наших досадашњих београдских претплатника, па ће продавац понудити свакога претплатника, и ко жели куповати број и даље, продавац ће му увек донети број на ноге.

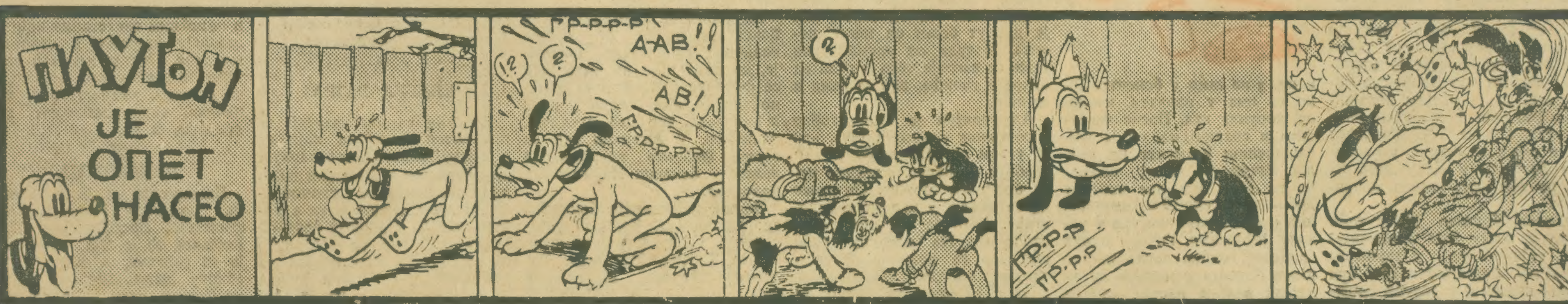
2) У свима главним улицама, а и иначе свуда, где год је било згодно, удесили смо продавнице, где ће штовани читатељи увек моћи да купе број.

Продавнице „Малих новина“ биће обележене великим таблама, а доцније штампаћемо њина имена. Тако ће наш лист бити стављен штованој публици на потпуно расположење њено; она ће од сад добијати наше новине и брзо и раније но што је досад добијала, а ми смо се састарали да лист излази рано, тако да га у 8 часова изјутра већ има у свима продавницама. Уздамо се да ће наш лист и убудуће очувати код штованих читатеља својих оно поверење и онај лепи глас, који је до сада уживао на све стране.“

Изгледа да је покретач оваквог начина растурања листа био свестан да ће ондашња публика то примити као неку врсту вашарског начина препоручивања робе и да би то могло умањити углед листа. У том предвиђању није се преварио. Још читаву деценију после тога листови појединих политичких странака и организација продавали су се на стари начин. Примером „Малих новина“ пошли су само појединци, такозвани информативни листови који службено нису били везани ни за једну политичку странку.

Пошто су се листови у оно време продавали по пет пара примерак, то се за новине које су по граду растурали колпортери и нудили читаоцима по улицама и кафанама рекло да су то — „петпарачке новине“. Овај израз је током година идентификован с појмом штампе друге врсте, ниже по квалитету, са оном која није имала тобожњу озбиљност и службеност органа појединих организација и политичких странака. Појам „петпарачке новине“ пренео се доцније на штампу која је заиста другостепена па свом садржају, или сензационалистичка, иако је током времена сва штампа усвојила овај вид растурања као нормалан и најбољи. Занимљиво је да је цена „Малим новинама“, кад су почеле растурање преко уличних продаваца и постале синоним петпарачке штампе, била десет, а не пет пара.

Током времена и сва књижевност која би се данас назвала „шунд-литературом“ добила је назив петпарачке књижевности, што се надовезало на појам петпарачке штампе.

ТАМАРИО — див Јужног Мора

Пре много, много година живео је на Хавајима рибар Тамарио. Он је био огромна раста и његова глава допирала је до небеског свода.

Једном је неко пљачкашко племе хтело да нападне острво. У својим чамцима пљачкаши су се приближили заливу, у коме су видели једног рибара како, загњурен у волу до рамена, мирно лови рибу.

— Овде је море плитко! Ту ћемо се искрцати! — говорили су пљачкаши и један по један почели да искачу из чамаца.

— Не искачите! — довикнуо им је рибар. — Пре шест часова бацио сам овде мреже, али још нису доспеле до дна!

Тада су пљачкаши препознали дива Тамарија. Уплашени, брзо су окренули своје чамце и одвеслали према пучини.

★

Једнога дана нека старица дође код Тамарија и замоли га да јој да мало рибе.

— Прошле ноћи нисам ништа уловио, — одговори Тамарио, — али могу ти дати разних плодова. Или, можда, желиш нешто друго?

— Дај ми нешто што теби више није потребно, — рече му старица. — Овако остарела, остала сам без мужа који се о мени бринуо. — Док је то говорила она је запањено гледала огромног, снажног, али доброћудног рибара. — Можда имаш неки стари шешир који ти више није потребан!

— Стари шешир? Али, шта ће ти он?

— Моја колиба само што се није срушила! — одговори старица. — Кад бих у твом шеширу становала, не бих се више морала бојати кише и олује!

★

На Хавајце се једном наљути стари тахићански чаробњак и да би их казнио одузе им Сунце. Преплашени тамом и хладноћом, који се спустише на њихово острво, Хавајци позваше рибара Тамарија и замолише га да оде на Тахити и наговори чаробњака да им врати Сунце.

Тамарио добро намаза стопала уљем, па закорачи од острва до острва по Јужном Мору, све до Тахитија, где потражи чаробњака. Он га наговори да Хавајцима врати Сунце. Али, да би спречио да се тако нешто и убудуће не догоди, Тамарио причврсти Сунце насред неба изнад Хаваја. Отада на острву влада благодет вечитог пролећа. У крошњама банана рађају златни плодови, а непрегледно море цвећа краси ову земљу.

★

Многа добра дела учинио је Тамарио за свој народ. Али, кад је бреме многих година притиснуло његова плећа, он се зажелео мира и решио да потражи место на коме ће се одморити. Тада му је чаробница Пела, која је управљала ватреним бреговима, поклонила угашени кратер великог вулкана Мауна Лоа. Тамо већ стотинама година Тамарио спава у топлом пепелу.

Једнога дана неки ратник зажеле да се увери да ли је стари див још снажан као што је некад био. Он одлучи да сиђе у кратер и посети заспалог Тамарија. Од бата корака див се пробуди и, не отварајући очи, замоли посетиоца да му пружи руку. Уплашен, ратник се није усуђивао да то учини, већ му, уместо руке, пружи један повелик камен. Кад га је Тамарио стегао, на њему су остали отисци свих његових прстију.

— Радујем се — рече он, мислећи да је стегао руку свог посетиоца — што су моји потомци тако снажни! — Затим је опет пао у дубок сан.

»Атомске муве«

Око ноге једне муве није могућно причврстити алку, као што се то чини са птицама, да би се установило куда и докле оне лете. Како је за науку и овакав податак од значаја, стручњаци за атомска истраживања притекли су упомоћ ентомолозима и снабдели их једном течношћу са радиоактивним изотопима која се убризгава у тело муве. Течност не утиче штетно на ткиво инсекта, који се, и поред оваквог „оптерећења“, креће брзо и лако, као и обично. Свака доцније ухваћена мува приноси се Гајгеровом бројачу, који установљава да ли се у њој налазе радиоактивни изотопи. На тај начин утврђено је да мува лети и по двадесет километара далеко од места становања. Ова метода има вишеструки практични значај. Например, помоћу ње се утврђује колику вредност има једно средство за уништавање инсеката.

„Знао је све“

Чудан беше то човек. Он је био воденичар. Живео је сам у својој воденици, иако је имао кућу и имање у селу. Са људима се врло ретко виђао; па и ако дође каткад на састанак, он ћути, или, ако збори, он као да са ветром збори...

О њему су причали страшне приче. Кажу да он има једну лађицу. На тој лађици превози — махом Турке — преко Дрине... Возио је само ноћу.

Обично је свршавао сам с појединцима. А ако ли пак путује какав бег са својом пратњом — њега опет морају срести хајдуци, па да би не знам шта било!

А кад га преокупе зато, он се смеје, прича им о кесегама и штукама, о тицама и бубама... И то прича са таквом ватром, смеје се тако слатко — да га Турци пусте као будалу која ништа не зна...

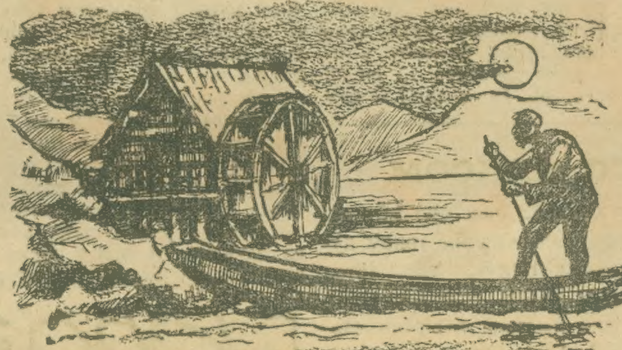
А он је знао све. Знао је гору, знао је воду, знао је бродове, знао хајдучке данике и зимовнике; једном речи, знао је све!

Име му је Глигорије. Бог би их знао што га прозваше Девом, а није ваљда зато што је вазда ишао погурен, те је изгледао мало грбав“.

Тако Јанко Веселиновић описује једну од најзанимљивијих личности у своме „Хајдук Станку“. Уствари, ево ко је био Дева.

По једним документима он је био угледан трговац и у Пешту терао свиње, а по другима био је хајдучки харамбаша. На његовој надгробној плочи писало је: „Рађамо се да мремо, а мремо да живимо. Отечество љубећи и свакога на добро упућујући Пантелија Григорић, трговац из Црне Баре кога земни остаци пред овим спомеником у гробу положени јесу. Он је поживио 84 године, а преселио се у блажени покој 17 дек. 1860 године. Буди му вјечни памјат“.

Пантелија Григорић био је у целом свом крају познат под именом Дева, па су се по томе и његови потомци прозвали Девићима. О њему су нађени помени и у списима Бечког архива. Тако на једном месту неки аустриски погранични официр шаље извештај у Беч, у коме каже да је „Дева харамбаша опет са својим људима напао Турке на Дрини и потукао их“.

ПОЗОРИШНЕ КАРТЕ ЗА СИР И МАСЛО...

Краљевско позориште“ у Килкенију, у Ирској, извело је 1793 године познату Шекспирову трагедију „Хамлет“. Ево како је изгледао плакат којим је та претстава најављена:

„У суботу, 4 маја, извешће се по наређењу више угледних личности из учене престонице, а у корист г. Кирнса, трагедија „Хамлет“, коју је написао и сочинио славни Дан Хејс од Лимерика, а која је уврштена у Шекспирова дела. Хамлета ће играти г. Кирнс, који ће између чинова отсвирати више соло-комада на гајдама на којима се истовремено могу свирати две различите арије. Офелију ће играти г-ђа Прајор, која ће, такође између чинова, приказати и неколико већ познатих личности из других позоришних комада, нарочито из „Девојке са Ричмонд Хила“ и „Бићемо срећни сви заједно“. По савету пречасног оца О'Калагана улоге краља и краљице биће изостављене као сувише неморалне за једно позориште. Полонија, комичног политичара, играће један млади џентлмен. Духа, Гравердигера и Лаерта играће г. Сампсон, велики лондонски комичар. Све личности у комаду биће одевене у римске ношње.

Карте се могу добити код г. Кирнса, код „Козје браде“, у Касл Стриту. Карте се, ако то некоме више одговара, уместо за новац могу добити и за одговарајућу количину свећа, масла, сира, сапуна итд., јер г. Кирнс жели да у свему изађе публици у сусрет.

У ложе нико неће бити пуштен без ципела и чарапа.“

Ко је ко у ЖИВОТИЊСКОМ ЦАРСТВУ?

1) Која велика животиња доноси на свет своје младе за време дугог зимског сна?

2) Постоји свега једна птица која, кад стоји на земљи или дрвету, може да полети право увис, или, ако је у ваздуху, да се спусти на земљу у вертикалном лету? Поред тога, она може да лети унатраг и устрану. Која је то птица?

3) Које животиње имају чудан обичај да пре но што падну у зимски сан прогутају какав тврд, несварљив предмет: камен, циглу или комад чврстог, чворноватог дрвета?

4) Преко брежуљака и преrија Северне Америке крда ових животиња начинила су добро утабане стазе. Те стазе су, са техничке тачке гледишта, тако савршене да су касније послужиле као трасе за многе аутостраде и железничке пруге. Знате ли која је то животиња?

5) Које се животиње споразумевају између себе на тај начин што ногама ударају о земљу?

6) За време изузетно хладних зима, понекад се у једној подземној јазбини могу наћи три животиње које су, у обичним приликама, љути непријатељи. Које су то животиње?

*

Одговори: 1) поларни медвед, 2) колибри, 3) алигатори и крокодили, 4) амерички бизони, 5) зечеви, 6) сова, прериски пас и змија звечарка.

НАПУШТЕНИ БРОД

Новембра 1872 године брод „Мери Силест“ испловио је из њујоршке луке. Циљ пловидбе била је Ђенова. На броду се, поред посаде, налазила и породица заповедника брода, који је међу морнарима важио као веома вешт и искусан поморац и необично поштен и правичан човек. Први део пловидбе протекао је мирно и без незгода — судећи бар по томе што су првих дана децембра капетани двају трговачких бродова забележили у своје дневнике да су 300 миља западно од Гибралтара срели на пучини „Мери Силест“ и да је она одговорила на њихове поздраве.

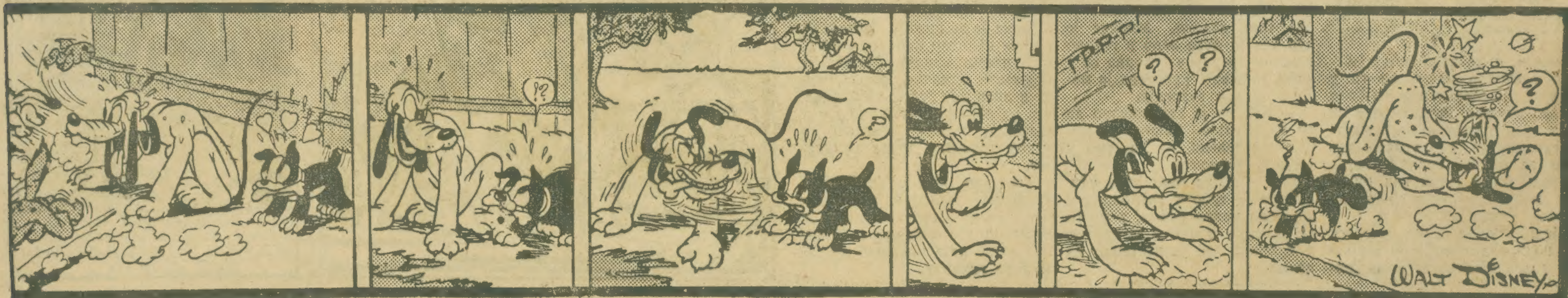
Међутим, петог децембра капетан једне британске бригантине која је пловила за Америку приметио је да „Мери Силест“ сваки час, без неког видљивог разлога, мења правац. На његов поздрав, с „Мери Силест“ нису одговарали. Зачуђен тиме, капетан бригантине наредио је да се у море спусти један од чамаца за спасавање и с групом морнара пошао је према броду. Он је, како је касније записао у свој дневник, веровао да се на „Мери Силест“ догодила нека од незгода какве се понекад догађају на дугим прекоокеанским пловидбама, па је пошао не би ли свом колеги и његовим морнарима био од помоћи.

Али, оно на шта је наишао превазилазило је све његове слутње. На палуби није било ни живе душе. Капетан је дуго звао, али на његове позиве нико није одговарао. Тада су се он и његови пратиоци спустили у унутрашњост брода. Обишли су све морнарске кабине, кухињу, капетанову кајуту, али — на броду није било никога. Што је било најчудније, брод је био у потпуно исправном стању. Товар који је носио из Њујорка био је недирнут, а бродска каса исто тако. Хране и воде било је у изобиљу. На палуби било је прострто опрано рубље а у кабинама, у узаним морнарским орманима, налазила су се, пажљиво сложена, резервна одела свих чланова посаде. У великој кабини, у којој је, очигледно, живела капетанова породица, на машини за шивење лежало је, упола сашивено, једно дечје оделце. На великом столу у средини кабине налазиле су се три полуиспражњене шоље чаја.

Слично стање затекли су и у осталим бродским просторијама. У кабини главног крманоша нашли су комад хартије. Видело се да је крманош почео да сабира неке бројке, али да га је у томе неко, или нешто, прекинуо. Чак је и чамац за спасавање висио на својим чекрцима. На читавом броду није се могао открити никакав траг који би указивао на неко насиље, незгоду или борбу. У бродском дневнику није се могло наћи ништа што би бацило и најмању светлост на тајанствени нестанак капетана, његове породице и посаде. Једини предмети од вредности који су заједно с њима ишчезли били су бродски документи и хронометар.

Капетан бригантине вратио се на свој брод не успевши да одгонетне тајну овог чудног нестанка. Све што је могао да учини било је да „Мери Силест“ одвуче до најближе луке. Па и данас, осамдесет и две године после тог догађаја, тајна још није расветљена. О „Мери Силест“ морнари и данас причају, називајући је „напуштеним бродом“.

У пауковој мрежи

За годину дана пауци у Енглеској поједу толико инсеката да је њихова тежина равна тежини свих становника Британије, — изјавио је један енглески научник.

Да нема паукова прекриле би нас мушице, мољци и разни други ситни инсекти да од њих не бисмо могли ока отворити. Па ипак, многи људи сматрају паука за гадну и одвратну животињицу и уништавају га где стигну.

Паук је страх и трепет за све оне инсекте које природа није обдарила неким органом за одбрану. Једна ливада ујутру може да садржи до два милиона паукова, два милиона снажних и гладних чељусти. И замислите сад пут једног малог, беспомоћног инсекта кроз ту џунглу у којој га на сваком кораку вреба опасност. Куд год се крене, на коју год се страну упути, наићи ће на неког паука који ће га без милости убити. Он ће бити можда скривен иза неке травке или листа и мирно ће чекати да му се инсект приближи. А тада је већ доцкан за бекство.

Уопште узевши, сигурније је летети него гмизати по земљи, али паук хвата чак и инсекте који се крећу кроз ваздух. Он испреда паучинасте нити, према којима је нит свилене бубе прави паламар. Најмањи ветрић довољан је да однесе овакву нит на неку гранчицу или лист и — већ је постављен мост, основ за мрежу. Паук онда пређе преко те нити, учврсти је и сад већ има почетну тачку за даљи рад. Мрежа је брзо готова и пауку остаје још само да чека жртве.

Има паукова који праве и такозване сигналне нити, које држе лежећи у свом скровишту, тако да одмах осете кад се какав инсект нађе у мрежи. Друге врсте шћућуре се усред мреже и чекају. Али, и у једном и у другом случају ловина је увек богата. Јер, са крилима која су се умрсила у лепљиве нити и ногама које немају чврстог ослонца, сваки покушај да се из мреже ишчупа само још више уплиће јадну жртву и истовремено јавља пауку да дође по њу.

Но, и у овако безнадежној ситуацији није увек све изгубљено, бар не за неке врсте инсеката чије тело има укус који пауци не могу да поднесу. Ти инсекти имају урођено сазнање о овом преимућству, које се предаје с колена на колено, па зато мирно чекају долазак паука. Оваква бубица не мрда чак ни кад је длакаво чудовиште већ над њом. Паук је посматра са својих осам очију, али она и не покушава да бежи. Тада је паук угризе. То је зверски, отрован ујед, али бубица зна да не треба да се креће и зато и даље мирно лежи. Кад паук осети непријатан укус, он одмах избаци инсекта из мреже. Сад је пауку тешко. Из уста му цуре бале и он их брише о лист, док рањени инсект лежи на земљи. Али, он се брзо опорави од уједа и преболи рану.

Ни паук није сасвим сигуран од својих саплеменика. Постоји једна врста паукова која се искључиво храни мањим пауцима. Ови јадници бране се на тај начин што се „преобуку“ у мраве, јер мрави имају укус који пауци не воле. Неки пауци и имају изглед мрава и зато су мање изложени опасности. То „преоблачење“ у мрава и подражавање мрављих покрета може ићи дотле да само стручњаци могу да примете разлику.

Ево шта о томе прича један енглески природњак. Он је једном, у близини Рио де Жанеира, угледао једног великог мрава. Како му се учинио необичан, почео је да га посматра лупом. Тек тада је приметио да то уопште није мрав, већ један црни паук који је носио на себи празну љуштуру мрава.

Не праве сви паукови мрежу. Неки од њих долазе до хране на тај начин што из заседе нападају своју жртву, или на њу, из даљине, бацају „ласо“ од лепљивих нити. Друга врста прави паучину у облику цеви дугачких 15 до 25 сантиметара. Паук седи у дну цеви и са својих шест ногу држи шест сигналних нити. Чим се неки инсект ухвати, он га брзо дограби и увуче у цев.

Док се паук-женка односи према мужјаку као непријатељ, јер га обично поједе уколико овај брзо не побегне, дотле је као мајка веома нежна и пажљива. Има их које снесу јаја у неку врсту кесице коју саме исплету и привежу за ногу, па је тако носе неколико недеља. Паук-женка ни дању ни ноћу не раздваја се од те кесице, чак ни кад мора да се бори против неког непријатеља. Па и кад се из јаја излегу млади, она их не напушта, већ их носи на својим леђима још недељу дана. Та материнска љубав не односи се само на њене младунце. Један природњак посматрао је и овакву сцену. Женка је напала мајку с младунчићима на леђима. Кад је мајка погинула, млади пауци прешли су на леђа победнице, која их је примила као своје.

Иако је љубав паука-мајке према деци заиста велика, она одједном престаје, и то потпуно. Кад једног дана млади порасту и сиђу с мајчиних леђа, они одмах беже на све стране, јер су њена материнска осећања тиме потпуно угашена и код ње се сад јавља осећај глади и жеља да их поједе.

И пауци имају непријатеља. Једна мушица полаже своја јаја у ниској трави. Кад из јајета изађе ларва, она се стара да се закачи за ногу неког паука који туда пролази. Она убрзо, нарочитом сурлицом, начини рупу у пауковом телу и ту проведе зиму. Но, и поред тога што стално нагриза пауково тело, овај то, изгледа, не примећује, јер ларва никад не напада важније органе. Она инстинктивно зна да би паук угинуо и да онда не би имала чиме да се храни, те зато виталне делове оставља последње. И кад једног дана изиђе из пауковог тела, од паука је остала само празна љуштура.

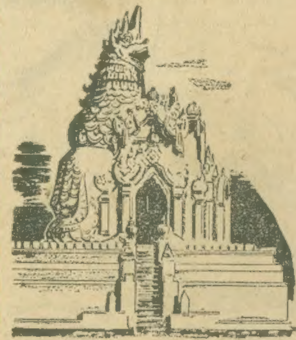
Аутомобил са елисом

Аргентински инжењери успели су да усаврше тип аутомобила са елисом, коме су дали име „аерокар“. Ваља напоменути да су овакви покушаји чињени ранијих година и у Европи и да нису остали сасвим без успеха. Тако је још одмах после Првог светског рата израђено неколико типова оваквих кола, која, због извесних недостатака, нису коришћена, већ су остала као занимљиви примерци у музејима појединих фабрика. Главни њихов недостатак била је елиса, дакле баш оно што их и чини специјалним типом аутомобила. Наиме, због ветра који за собом оставља, елиса је јако ометала пешачки саобраћај. Аргентински конструктори тврде да су отклонили овај недостатак и с пуно наде гледају у свој изум. Већ после десет секунада од поласка, „аерокар“ достиже брзину од 100 километара на час, а највећа брзина коју он може да развије прелази 260 километара.

ВЕРОВАЛИ или не...

ЗБОГ СНА

Године 1755 у Ави, у Бурми, саграђен је велики храм познат данас под именом „храм змаја”. Храм

је био саграђен по наређењу владара Алаунгпаја, који је једном сањао да се претворио у великог, страшног змаја.

НЕПРИЈАТНА ДУЖНОСТ

Почетак сезоне риболова прославља се веома свечано у белгиском граду Грамону. Том приликом сваки члан општинске управе, а и сам претседник, мора да попије пун бокал вина и да прогута осамнаест живих риба које пливају у вину. Овај обичај одржава се већ више од 370 година.

ТЕСТАМЕНТ У ОБЛИКУ ТОН-ФИЛМА

Једна мало позната филмска глумица, која је 1938 године умрла у Лондону, оставила је за собом тестамент у облику кратког тонфилма. У првој сцени филма-тестамента појављује се најпре сви њени рођаци, а затим и она сама. У наредној сцени она се обраћа сваком од њих понаособ и саопштава им шта о њима мисли и колику им суму оставља. Суд је признао овај необичан тестамент као потпуно исправан.

ВЕЗАНО МИНАРЕ

У узбекистанском граду Самарканду, поред старе зграде универзитета коју је у XV веку саградио Тамерланов унук Улуг-бег, налази се једно минаре које је пре два века почело да се нагиње на једну страну. Минаре би давно пало да није ланцима и жицама везано за главну зграду универзитета. Ти ланци мењају се сваких неколико година, а о одржању минарета старају се сви становници Самарканда, јер постоји веровање да ће читав град пропасти истог тренутка кад минаре буде пало.

БОЦЕ КАО НАДГРОБНИ СПОМЕНИК

Гроб једног поглавице племена Банза Сангабондо, које живи у Белгиском Конгу, обележен је празним боцама од ракије и рума. О-

вај необичан „надгробни споменик” изграђен је, по жељи преминулог поглавице, од боца које је он у току живота испио и после их чувао у једној остави.

Кроз историју АТОМА

Пас-симулант

Маркус је био велики, леп, лењ и помало глуп пас бернардинац. Док су се његови преци пожртвовано пробијали кроз снежне наносе у Алпима да би спасли залутале и завејане путнике, Маркусу је било тешко чак и да се помери са свог сунцем обасјаног места, где је проводио готово читав дан. Он је спавао шеснаест, дремуцкао и излежавао се шест часова и јео два часа. Тако је његов дан био потпуно испуњен.

Понекад, и то врло ретко, његов господар извео би га у шетњу. За Маркуса је то било право мучење. Мада шетња никад није трајала дуже од петнаест минута, он се лењо вукао за својим господарем, а убрзао би ход тек кад би се на повратку приближили познатој, гвозденој капији.

Једног дана жена његовог господара дотрчала је, збуњена и ожалошћена, и рекла своме мужу да је стари, сироти Маркус оглувео.

— Оглувео! — узвикнуо је господар. — Па још јуче је сасвим добро чуо. — Да би се и сам уверио, господар је отишао у кухињу, у којој је Маркус дремуцкао поред топле пећи, и рекао му:

— Хоћемо ли у шетњу, Маркусе?

Маркус се није ни помакао, па чак ни главу није дигао. И даље је мирно дремао. Господар га је неколико пута позвао, али Маркус није отварао очи. Очигледно, јадни пас изненада је постао глув.

Тек после неколико дана укућани су приметили да је Маркус само делимично глув. Јер, кад год би га позвали да једе он би сместа устао. Једне недеље седео је његов господар у трпезарији и ручао. Маркус је за то време спавао у кухињи, коју су од трпезарије делили соба и један широк ходник. Маркусов господар био је тога дана нешто расејан, и у тој расејаности гурнуо је лактом свој тањир. Човек је успео да задржи тањир, али не и комад меса који је био у њему. Месо је пало на под. Иако је био тако далеко, Маркус је чуо кад је месо пало и готово у истом тренутку створио се у соби. Наравно, прогутао је месо у једном залогају.

— Хеј, па ја сам мислио да си ти глув! — викнуо је човек изненађено. — Хајдемо у шетњу, Маркусе!

Али, Маркус опет није чуо. Гледао је тупо у господара и жалосно махао репом, а затим се окренуо и мирно се вратио у кухињу, где је наставио да дрема.

Следећа три дана Маркус ниједном није чуо кад га је господар звао да иду у шетњу, али је зато као опарен скочио кад је зачуо познати глас месарског помоћника, који је сваки други дан доносио за њега кости и џигерицу. Господару је најзад било јасно да се лењи Маркус претвара да не чује да не би морао да се креће и да би несметано могао да лењствује.

Маркуса је требало излечити од „глувоће“. Његов господар пронашао је за то веома успешан и необичан лек. Он и његова жена више нису проговарали ни речи у Маркусовом присуству. Заправо, они су отварали уста и мицали уснама као да говоре, но речи нису изговарали. Већ другог дана Маркус је стао збуњено да гледа у своје господаре, а у његовим очима огледало се нешто слично страху. Он заиста више није чуо. Више га нико није звао у шетњу, али га исто тако нико више није звао ни на ручак. А Маркус је, можда још више од лењствовања, волео да једе. Из страха да неће чути позив на ручак, Маркус се више није усуђивао ни да заспи, већ је стално гледао у свој тањир у који му је господар стављао храну.

„Лечење“ је трајало неколико дана. Кад је, најзад, господар изненада узвикнуо: „Време је за шетњу, Маркусе“, пас је радосно скочио и потрчао према капији. Можда је неумесно тумачити израз очију и лица код једне животиње, али на Маркусовој њушци и у његовом погледу огледало се у том тренутку право олакшање.

Тога дана Маркус је без противљења начинио најдужу шетњу у свом животу: прешао је више од два километра. И никад више није покушао да симулира глувоћу.

Чији је ово животопис?

Овде ћемо вам дати животопис једног нашег старог романсијера.

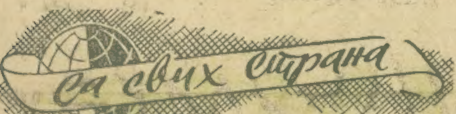
Он се родио 1824 године у Сент Андреји крај Пеште. Права је свршио у Кечкемету. Године 1849 био је у Београду, а затим је неколико година тумарао по свету. Од 1854 до 1856 уређивао је „Српски летопис“, потом је био народни секретар у Карловцима, посланик у Пештанском сабору итд. Умро је у Новом Саду 1888. Кад је постао уредник „Српског летописа“, почео је да се појављује као писац од вредности. Написао је неколико зрелих књижевних чланака и дао неколико корисних прилога о културној историји свога родног места. Он је противник класицизма и немачког утицаја у српској књижевности и тражи реалнију књижевност национално обојену. Писао је три историска романа, али их није довршио. Дао је две веће приповетке: „Манзор и Цемила“ и „Крв за род“, које је писао више као романтичар. На социјалном роману и у реалистичком правцу почео је да ради шездесетих година. У том правцу писао је до смрти и дао ова дела: „Милан Наранџић“, „Чудан свет“, „Трпен спасен“, „Васа Решпект“, „Вечити младожења“, „Патница“ итд.

Да ли сте се сетили о коме је реч? Ако нисте, читајте даље.

Сам себе називао је ђаком великог комедиографа Стерије, а први је међу Србима тврдио да је социјални роман могућ и да има велику будућност, што је својим радом доиста показао. Он снажно слика цветање и падање свог родног места Сент Андреје. Приказује моралну и друштвену кризу у свим слојевима српског народа: трговачком, занатлиском и сељачком. Реалист по природи, он је почео да пише реалистичке романе у време када је романтизам у српској књижевности био у пуном јеку. Његови социјални романи имају значај историских и социјалних докумената. Иако има доста мана, ипак је његов значај у томе што је био реалист у доба када се реализам као школа у Европи тек стварао. Кад се његова дела узму у целини, она имају велику вредност, као крепка слика једног доба и као снажан почетак новог правца у српској књижевности.

Ако се ни сад нисте сетили о коме је реч, дајемо вам одговор.

(Јаков Игњатовић)

ПОЉЕ ВИДА

Као деца често смо се чудили како то да учитељ који пише на табли види шта се дешава иза њега. Човек има прилично ограничено поље вида, али оно ипак износи половину круга. Периферски делови тога полукруга виде се magловито, али се покрети примећују. Учитељ би приметио да се нешто иза њега креће и окренуо би главу, тако да је могао да открије ђачке несташлуке. Међутим, била би велика несрећа за несташне ђаке кад би учитељи имали очи као цербоа, мали глодар сличан кенгуру који живи у Северној Африци и Азији. Поље вида ове животињице износи цео круг, тако да она види све што се дешава испред и иза ње. Захваљујући положају очију, цербоа види шта се дешава и над њом. Слично је, мада нешто мање, и поље вида код зеца. И зец је у стању да види шта се дешава иза њега и над њим и да тако на време побегне испред непријатеља.

Свако појединo човечје око има поље вида од око 140 степени, тако да се та два поља већим делом поклапају. Захваљујући томе, човек при посматрању има осећај за дубину и растојање. Кад затвори једно око, човек тај осећај више нема. Код коња је поље вида врло мало. Зато кад хоће да мало боље осмотри неки предмет коњ мора да окреће главу, да би му он дошао у поље вида оба ока.

ПРВА ПОМОРСКА БИТКА

По мишљењу неких стручњака, стари Египћани имали су лађе још три хиљаде година пре наше ере. Оне су пловиле Нилом. Доцније су почели да граде бродове на обалама Црвеног Мора. На Нилу је било више врста лађа. Оне су служиле за превоз робе, за риболов, затим је било ратних лађа и лађа за шетњу и излете. Око 1190 године пре наше ере, на Египат је навалила једна гусарска флота. Египћани су јој изишли усусрет и до сукоба је дошло код Пелузија. Гусари су били потучени. Неки сматрају да је то прва поморска битка која је позната у историји.

МОСТ НА МЕСЕЦУ

*Астроном П*ри Вилкинс, директор Групе за проучавање Месеца Британског удружења астронома, објавио је недавно да је помоћу телескопа открио на Месецу огроман мост, који спаја два брда удаљена једно од другог преко 30 километара. Највећи лук моста дугачак је око три километра. Мост има потпуно правилан облик, иако је настао природним путем. Вилкинс сматра да је тај мост вероватно постао кад је неки метеор пролетео кроз лаву, која се убрзо затим охладила и стегла.*

Да ли знате?

НОВ НАЧИН ЗАГРЕВАЊА ПРОСТОРИЈА

Недавно је професор универзитета у Синсинатију др Милс објавио занимљиве резултате својих истраживања о економичнијем загревању станова и радних просторија. Зрачење топлотних таласа претставља темељ на коме он заснива свој проналазак.

„Људи греше, каже Милс, кад сматрају да ће се топлота најбоље сачувати ако се просторије добро затворе и ако се савесно запуше сви отвори и пукотине. Како је утврдио научник Хершел још 1800 године, топлота се распростире у виду невидљивог зрачења, које је добило назив инфрацрвено зрачење. Топлотни зраци шире се од свога извора у свим правцима, па или

ишчезну у простору, или их упију тела која им се нађу на путу. Да бисмо топлоту што дуже задржали у једној одаји, потребно је поставити нарочите површине које ће одбијати топлотне зраке, као што огледала одбијају светлосне. Иначе, ако се на њиховом путу нађу обичне препреке, оне ће упити сву топлоту и тако од ње нећемо имати много користи. Например, кад се уређаји парног грејања налазе у поду, топлотни зраци који се нису задржали на човеку или у намештају изгубиће се у таваници, која ће их упити. Но, ако учинимо да се они с таванице одбију у правцу пода, тада ћемо од таванице начинити извор топлоте број 2“.

На том принципу изградио је доктор Милс систем ложења у својој приземној кући. Сви унутрашњи зидови прекривени су алуминијумском хартијом, која служи као одбојна површина. Чак су и завесе од „алуминијумског атласа“. Уређаји за загревање налазе се у поду и у таваници. Захваљујући оваквим зидовима и завесама, топлотни зраци непрестано се одбијају и укрштају, тако да се човек стално налази у средишту топлотног зрачења. Систем др Милса омогућава да се живим бићима, помоћу ових одбојних површина, врати и знатан део топлоте коју испушта њихово тело.

Проналазач је изградио и систем загревања јавних зграда. Он тврди да је на овај начин губитак топлоте знатно мањи но код других система ложења. То омогућује приличне уштеде у гориву, јер се просторије не загревају до оне мере до које је то неопходно код парног, електричног или другог начина загревања.

ШКОЛСКА ЗГРАДА ОД АЛУМИНИЈУМА

У Ланаркширу, у Енглеској, недавно је подигнута школска зграда искључиво од алуминијума. Распоред и уређење учионица тако је изведено да омогућује најсавршеније хигијенске услове. Но, најзанимљивије је грејање. Оно је електрично и смештено је у поду учионице, што се показало као веома практично.

ШТА ЈЕ ЧАЂ?

Чађ је најчистији угљеник у облику веома лаког праха. Она може бити тамносиве до баршунастоцрне боје. Сировине за добијање чађи су органске материје. Њиховим сагоревањем у присуству недовољне количине ваздуха добија се чађ. Она се фабрички израђује од катрана, уља, нафте, смоле итд. Употребљава се за израду црне боје и при фабриковању гуме.

ЕМАЈЛИРАЊЕ ПОСУЂА ПОРЦЕЛАНОМ

У Америци је пронађен један нов начин емајлирања посуђа — порцеланом. Оно се врши помоћу нарочитог ручног „пиштоља“, који на челичну подлогу набацује порцелан у танком слоју. То се досад обично радило по фабрикама, под високим притиском. Велика предност новог начина, по речима проналазача, јесте у томе што се „пиштољ“ лако преноси, те се може употребљавати и на отвореном простору. На почетку рада пиштољ најпре загрева металну подлогу, а набацивање порцелана почиње тек кад се достигне потребна температура челика.

НОВ АНТИБИОТИК — ТЕТРАЦИКЛИН

У Америци, истовремено у Бруклину и Њујорку, откривен је нов антибиотик. Он је добијен на бази терамицина и ауреомицина и назван је тетрациклин. Нови антибиотик показао се као веома успешан у лечењу тифоидне грознице и обољења мокраћних органа. Исто тако, показао је добре резултате и код лечења бронхијалне пнеумоније и обољења душника.

УСПЕСИ ФРАНЦУСКИХ ЈЕДРИЛИЧАРА

Две француске једриличарке постигле су у јануару ове године светски рекорд за жене. Оне су у једрилици-двоседу остале у ваздуху 38 часова и 41 минут. Истога месеца, један једриличар на свом једноседу достигао је висину од 9.200 метара, а друга двојица на двоседу попели су се на 7.500 метара висине.

ЛЕК ПРОТИВ СТРАХА

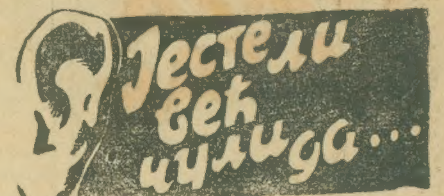
У Америци је пронађен један препарат који делује на онај део мозга у коме се ствара паника и страх. У Лондону је овај лек испробан на 700 особа у једној болници пре операције. У свим случајевима болесници су легли на операциони сто потпуно мирно. Он истовремено лечи и несаницу код људи, јер отклања бриге, које је, по мишљењу лекара, углавном и изазивају.

АСТЕНОПИЈА

Астенопија је осећај умора у очима и magловитости вида због дугог и напорног гледања изблиза. Лечи се ношењем наочара и одмарањем.

ШТА ЈЕ ХИПОФАГИЈА?

Хипофагија је узимање коњског меса за храну. Некад је овај обичај био раширен нарочито међу народима који су становали у хладним крајевима, па и у северној Европи. Код Данаца се тај обичај био нарочито дуго задржао. Код неких монголских народа хипофагија се одржала и до данас.

... храст од три метра у пречнику може да има просеч-

но хиљаду и пет стотина година. Овакви храстови нису ретки.

... познато је да стари Римљани нису носили браду и бркове и да су се редовно бријали. Њихови бријачи били су начињени у виду великог троугла и више су личили на какво оружје но на справу за бријање.

... у Занзибару се гаје многи мирисни зачини, нарочито каранфилићи. Кад ветар дува са острва према пучини, путници на броду који плове за Занзибар осете мирис каранфилића много пре но што угледају острво.

... први бродовиносачи авиона појавили су се неколико година пре Првог светског рата.

...прва олимпијада у новом веку одржана је у Атини 1896 године.

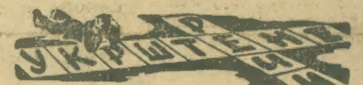
...краул, најбржи стил у пливању, уведен је у Европи и Америци тек 1906 године. Аустралиски урођеници познавали су од давнина овај начин пливања.

... чувени Вандомски стуб у Паризу, који је висок 44 метра, изливен је од

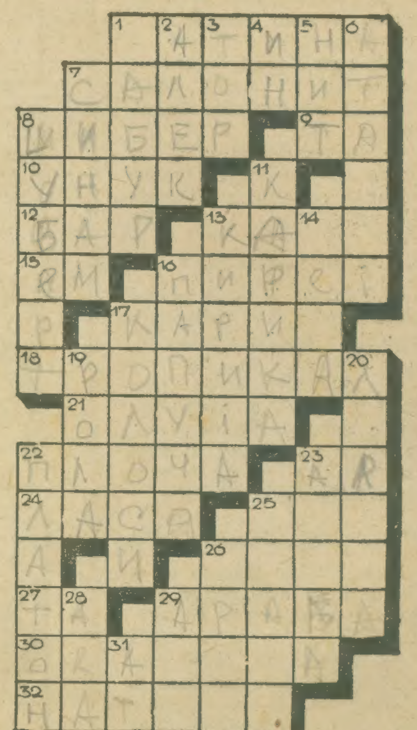
1.200 топова које је Наполеонова војска запленила од непријатеља 1805 године.

... први трагови адвокатуре у Србији налазе се у областима које су припадале Душановом царству. У једном члану „Душановог законика“ помињу се, између осталог, и парци. Парац није био службеник двора или суда, већ приватна особа коју је парничар бирао по својој вољи да, уместо њега, води парницу и брани га на суду.

Водоравно: 1) мало украсно дрво; 7) азбест; 8) врста затварача за парне котлове; 9) показна заменица; 10) један сродник; 12) место у Црногорском Приморју. 13) град у Француској; 15) слово латинице; 16) пристаниште у Грчкој; 17) име дубровачког комедиографа; 18) врста тканина; 21) непогода; 22) табла; 23) хемиски знак за сребро; 24) главни град Тибета; 25) притока Аралског Језера; 26) град на Арабиском Полуострву. 27) показна заменица; 29) врста двоколица; 30) музички дувачки инструмент; 32) женско име.

Усправно: 1) животиња из рода глодара; 2) личност из Пушкинове поеме „Циганин“; 3) мала тврђава; 4) река у Аустрији; 5) конац; 6) грчки писац трагедија из III века; 7) држава у Азији; 8) немачки композитор из 19 века. 11) део ланца; 13) закупнина; 14) река у Сибиру; 16) врста обуће; 17) становници старог Епира; 19) улога; 20) део морске површине одвојен пешчаним спрудом и претворен у слано језеро; 22) грчки филозоф из 4 века пре наше ере; 23) једноћелична животиња. 25) област у Турској; 26) врста дрвета; 28) град и лука у Израелу; 29) река у Швајцарској; 31) коњ.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

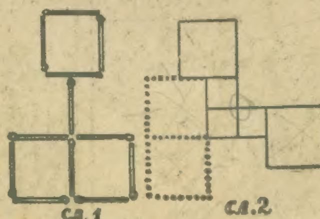
Водоравно: 1) ре; 3) пума; 5) секира; 7) парализа; 8) Улм; 10) Шид; 11) те. 12 К(орнелије) С(танковић); 14) ја; 15) Палада, 18) липа; 19) ракуни; 21) ко; 22) ан. 23) ми; 25) ова; 27) Мен; 28) Халекала 31) царина; 32) тона; 33) са.

Усправно: 1) рука; 2) „Емил“; 3) перм; 4) ариш; 5) салеп; 6) Азија. 7) пут; 8) Ада; 12) клика; 13) сапун; 16) ала; 17) дан; 19) ровац; 20) имела; 21) Кох; 24) ина; 26) алат; 27) мана. 29) Ерос; 30) Кина.

Дедине вештине

ПЕТ КВАДРАТА

Поставите дванаест палидрваца на сто, као што се види на слици 1. После тога помакните шест палидрваца, али тако да се доби-

је пет квадрата. Наравно, шест палидрваца морају остати недирнута, а притом ниједно палидрвце не сме се стављати на друго.

На слици 2 видите решење. Испрекидане црте означавају где је стајало шест палидрваца која треба преместити на тање црте. Дебеле црте означавају палидрвца која нису померана.

ДАШТО МИ ТИ ДАШТО?

1) Шта на себи кућу носи?

2) Шта по ноћи цвета, а по дану вене?

3) Шта путем иде, а пут не дотиче?

4) Шта само себе у тамницу без кључа затвара?

5) Шта веће бреме од себе носи?

6) Шта воду пије, а у небо гледа?

7) Шта главом рија, а репом жиле вади?

8) Шта гору ломи без руку, а лишће једе без зуба?

Одговори: 1) корњача и пуж; 2) свећа; 3) ноге у обући; 4) свилена буба; 5) мрав; 6) кокош; 7) игла и конац; 8) ветар.

ЧИКИНА БАШТА

Чика Мика има лепу четвороугаону башту. Потпун квадрат. А у сваком углу по једну воћку. Он се једног дана решио да башту удвостручи, да буде двапут већи квадрат, али тако

да воћке опет остану где су, па ипак да буду уз ограду баште. Ако не знате како је он то урадио, погледајте слику 2.

ОСАМ ТРОУГЛОВА

На слици се види осам троуглова направљених од шеснаест палидрваца. Извуците четири палидрвца, али тако да остану свега чети-

ри једнака троугла. Притом не сме остати ниједно палидрвце које не образује један од тих троуглова.

Решење није тешко. Треба првом троуглу у другом реду одузети оба горња, а трећем троуглу у трећем реду оба доња палидрвца.

КАД ЈЕ ЈОВА ДОБИО КОЊА

Јови, коме је 12 година, обећао је стриц да ће поклонити коња кад буде имао једну трећину година свог оца, коме је сада 56 година. Када ће Јова добити коња?

Ако не знате, ми ћемо вам рећи: Јова ће добити коња кроз десет година.

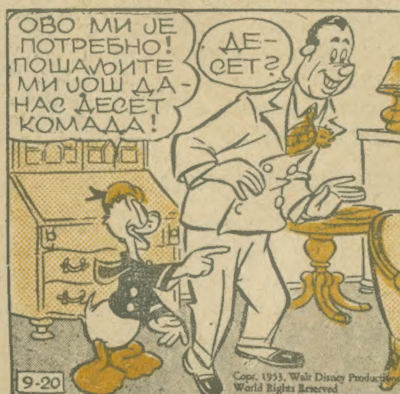

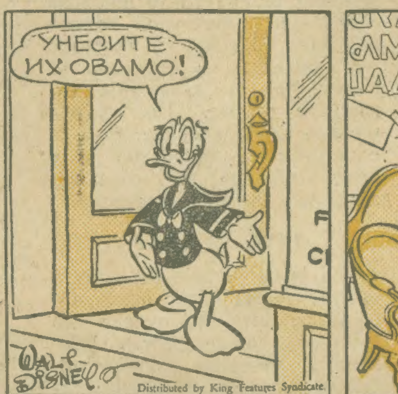

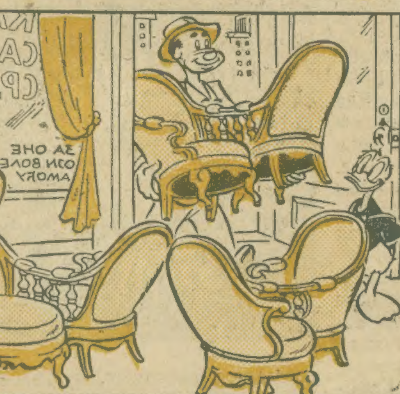

Којн је ОДГОВОР тачан

Колапс је:
тропско дрво
малаксалост
трговачки термин
познати спортиста

Вакуна је:
врста стоке
позната оаза у Африци
богиња једног старог народа
секта у Индији

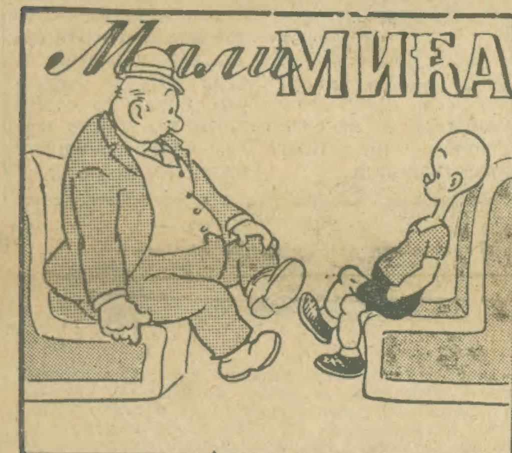
Жанета је:
трака за украс
име лица из старофранцуског романа
назив за прождрљиву рибу
позната позоришна глумица

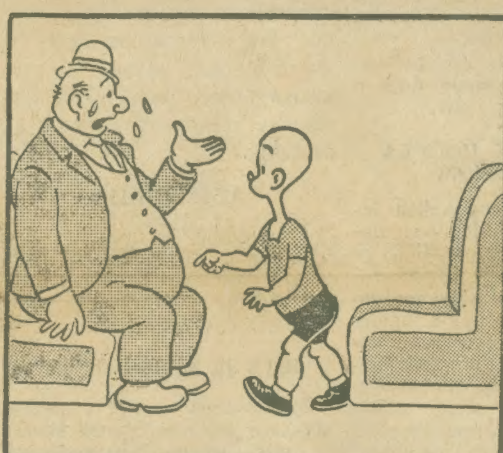
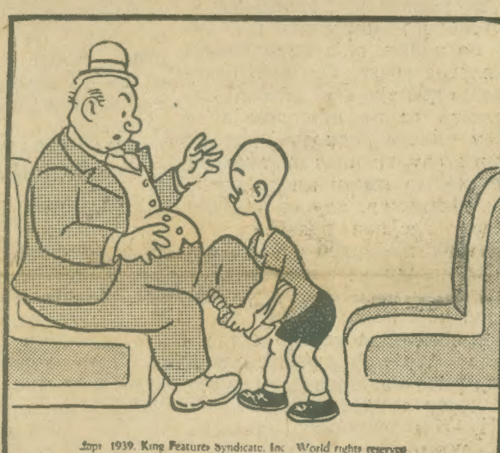
ОДГОВОР:

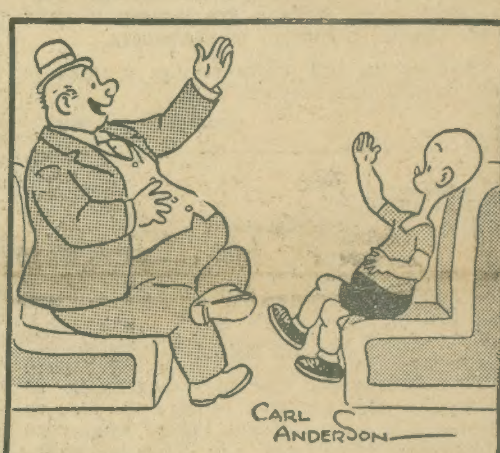
Колапс је медицински израз и означава наглу малаксалост, нагло опадање животне енергије после јаког губитка крви и болести које исцрпљују. То је праћено хладноћом коже, слабим пулсом, врло слабим дисањем итд.

Вакуна је била богиња поља и одмора код старих Сабињана. Земљорадници су по завршетку рада приносили жртве овој богињи. У исто време она је била и богиња нерада и лењости.

Жанета је црна сомотска трака на којој виси неки накит, а коју жене носе о врату.

Кра-Кра!

уређује Паја Патак

ШИЉИНА ОПРЕЗНОСТ

Шиља се разболео, па, бојећи се да није што опасно, позвао лекара.

— Ништа се не бојте, — храбри га лекар. — Од ове болести умиру само тројица од стотину болесника.

— Добро, добро, а да ли су та тројица већ умрла? — пита за сваки случај Шиља.

ЈАДНИ МОЉЦИ

— Е, баш је овим мољцима тешко, — вели једном Гаја својој браћи.

— Зашто?

— Зато што зиму проводе у купаћим костимима, а лето у бундама и зимским капутима. Покушајте ви то па да видим како ћете се осећати!

БИЋЕ ИМ ЈОШ ГОРЕ

Паја Патак уселио се у нов стан и већ после неколико дана жали се газдарици:

— Замислите, јуче после ручка, док сам као и обично свирао на хармоници, неко од суседа разбио ми је каменицом стакло на прозору.

— Баш је тај свет луд! — зграну ла се газдарица. — Сад ће вас још боље чути!

ПУСТОЛОВИНЕ МАЛОГА ЏОНИЈА

СТАРИ МОРНАР ТОМ ТРАУТ, МАЛИ ЏОНИ И КИНЕЗ ШАНГ ЛИН НАЛАЗЕ СЕ НА ЈЕДНОЈ ОЛУПИНИ, КОЈУ СТРУЈА НОСИ КА ПУСТОМ ОСТРВУ НА КОМЕ СУ ОСТАЛИ ЊИХОВИ ПРИЈАТЕЉИ, МОРНАРИ КОЈЕ СУ ГУСАРИ ИЗБАЦИЛИ НА ТО ОСТРВО...

Одговорни уредник Стојиљко Стојиљковић, Београд, Македонска 31. — Издаје и штампа „Политика" Штампарско-издавачко предузеће, Београд, Македонска 31. — Текући рачун број 102-Т-82, пошт. фах 124. — Претплата за нашу земљу: годишња 500, полугодишња 250 динара, за иностранство годишња 760, полугодишња 380 динара. Рукописи се не враћају.